

dr Anna Szwaja
Absolwentka Wydziału Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie. Dyplom pod kierunkiem prof. Adama Gedliczki w 2004 roku. Od ukończenia studiów pracuje na macierzystym Wydziale w Pracowni Projektowania Alternatywnego, gdzie do 2009 roku była asystentką prof. Mieczysława Górowskiego. Po obronie doktoratu w 2015 roku pod kierunkiem prof. Marii Dziedzic pracuje na stanowisku adiunkta.

Poza dydaktykę zajmuje się projektowaniem w zakresie grafiki i produktu oraz fotografią.

dr Anna Szwaja

Vystudovala Fakultu pre myslových forem Akademie výtvarných umění [Akademia Sztuk Pięknych] Jana Matejky w Krakowie. Diplom získala pod vedením prof. Adama Gedliczki v roce 2004. Od ukončení studia pracuje na stejné fakultě, kterou vystudovala, v Ústavu alternativního designu [Pracownia Projektowania Alternatywnego], kde byla od roku 2009 asistentkou profesora Mieczysława Górowského. Po obhajobě doktorské disertace v roce 2015 pod vedením profesorky Marie Dziedzic pracuje na pozici odborné asistentky [adiunkt].

Kromě didaktiky se zabývá designem v oblasti grafiky a produktu a také fotografií.

Text: Anna Szwaja

Alternatywna równowaga

Alternativní rovnováha

Edycja Projektu Arting 2017 skupia się wokół hasła równowaga. Pojcie to, wskazując na rozwinięcia poprawiające funkcjonowanie człowieka i jego otoczenia zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i poszanowania energii, jest ważnym aspektem ludzkiej działalności, a szczególnie ważnym dla projektantów. Nie jest to już trend, czy sposób na wyróżnienie się. To obowiązek i norma na każdym poziomie postępowania projektowego, od koncepcji do wdrożenia a po przewidzenie skutków powołania do życia nowego obiektu, czy wreszcie jego użycia.

W poprzednim artykule, jaki miałam możliwość opublikować w ramach Projektu Arting, opisałam ideę, jaka jest obecna w programie kształcenia Pracowni Projektowania Alternatywnego, funkcjonującej na Wydziale Form Przemysłowych Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Przypomnijcie, jest to jednostka, kształcąca przyszłych projektantów wzornictwa w duchu projektowania zrównoważonego, ale także ze szczególnym troską o polskie dziedzictwo, które stanowi podłoże i inspirację w każdym projekcie. Pracownia powstała w 1983 roku, kiedy o zrównoważonym rozwoju czy ekologii jeszcze się nie mówiło. Jej założycielem był prof. Mieczysław Górowski. Przypomnijcie także, że w poprzednim artykule, o idei przedmiotu Projektowania alternatywne wyrażona jest prostymi słowami — aby kierować się zdrowym rozsądkiem. Przekłada się to m.in. na unikanie wytwarzania rzeczy zbędnych, a studenci starają się tak realizować tematy, aby wykazać się „samowystarczalnością” i „samoradzeniem”. W jaki sposób? O tym właśnie nie zamierzam szerzej napisać i rozwinąć za ledwie dotknięty ostatnio w tekście tematów i przykładów prac realizowanych w Pracowni Projektowania Alternatywnego. Postaram się pokazać, jak poprzez dydaktykę uświadomić przyszłym twórców kultury materialnej na dbałość o idee zrównoważonych działań w ich projektowych przedsięwzięciach.

W programie pracowni kładzie się nacisk na to, aby studenci mogli poznać inny rodzaj procesu projektowego – odmienny od tego, który jest oparty o współpracę z przemysłem i produkcję wielkoseryjną. Wiadomo też, że nie każda rozwinięta branża musi kojarzyć się z powołaniem do życia obiektu, może być nim np. projekt usługi. Nacisk kładziony jest na to, aby adepci sztuki projektowej dostali możliwość samodzielnego działania jako projektant-wytwórca. Wiadomo nie używamy tu słowa producent, które to słowo wiąże się bardziej z działaniem w obszarze przemysłu. Zadania są tak sformułowane, aby w drodze poszukiwania rozwinięta doбира rodzki umożliwiający wytwarzanie powstałych obiektów w niewielkiej skali, własnym sumptem i przy niskim nakładzie finansowym. Daje się więc młodym ludziom możliwość samodzielnego działania, uruchomienia własnej, małej wytwórni, co nie byłoby możliwe przy złożonym procesie produkcji przemysłowej, czy zaawansowanej technologii.

Przez ostatnie 3 lata w pracowni została wypracowana wyrażona metoda dydaktyczna – taki sposób prowadzenia zajęć, który polega na organizowaniu warsztatów z twórcami ludowymi lub rzemieślnikami. Warsztaty mają na celu zapoznanie studenta z podstawami rzemiosła, co przekłada się na empiryczne zetknięcie z daną technologią. Daje możliwość poznania podstaw wytwarzania, a tym samym pozwala zrozumieć możliwość i ograniczenia wynikające z użycia danego materiału i narzędzi. Z jednej strony student, przy opanowaniu danej techniki, może sam sobie coś wytworzyć, a z drugiej strony, ma możliwość swobodniejszej komunikacji z rzemieślnikiem, z którym może potencjalnie współpracować. Rozumie jego warsztat, mówi tym samym językiem.

Jest w takim działaniu dodatkowy walor – student ma poczucie pewnej sprawczości, koncepcje materializuje, wychodzi poza konwencje wizualizacji, renderingów czy modeli w zastępczych materiałach. Kiedy pomysły przybierają postać gotowego utworu, najczęściej wykonanego własnoręcznie przez studenta. Takie działanie weryfikuje wiele błędów popełnianych na etapie konceptowania. Tak też formułuje się założenia początkowe na wstępie procesu projektowego — produkt końcowy musi być wykonany w technologii i materiałach docelowych, co jest oczywiście, biorąc

Ročník 2017 v projektu Arting se soustřeďuje kolem pojmu rovnováha. Právě rovnováha, která je typická pro řešení zlepšující fungování člověka a jeho okolí v souladu s pravidly udržitelného rozvoje a úcty k energii, je důležitá ve všech aspektech lidské činnosti a zejména pro projektanty. Nejedná se o trend, ale způsob, jak se odlišit. Je to pro nás povinnost a standard ve všech fázích procesu projektování, počinaje koncepcí, přes implementaci až po realizaci následně vytvoření nového objektu a nakonec i jeho likvidace.

V předchozím článku, který jsem měla možnost publikovat v rámci projektu Arting, jsem popsala myšlenku, která stojí za vzdělávacím programem Ateliéru alternativního projektování [Pracovna Projektovania Alternatívneho], který funguje na Fakultě pro myslivých forem Akademie výtvarného umění v Krakově. Připomenu, že se jedná o instituci vzdělávající budoucí projektanty užitého designu v duchu udržitelného projektování, při němž zvláštní pozornost je věnována polskému kulturnímu dědictví, které představuje východisko a inspiraci v každém projektu. Ateliér vznikl v roce 1983, kdy se o udržitelném rozvoji nebo ekologii ještě nemluvalo. Jeho zakladatelem byl profesor Mieczysław Górowski. Připomenu také to, co jsem psala v předchozím článku – že myšlenku o alternativní projektování lze vyjádřit jednoduše — „jít se zdravým rozumem“. To se projevuje mezi jinými snahou nevytvářet zbytečné věci. Studenti se snaží postupovat k tématům tak, aby projevili „samostatnost“ a „samostatnost“. Jak? Právě o tom chci napsat více a rozvinout témata a příklady z realizovaných v Ateliéru alternativního projektování, což jsem poslední jen nakousla. Vynasnažím se ukázat, jak prostřednictvím didaktiky zvyšovat citlivost budoucích tvůrců hmotné kultury a tím i potěbu kultivace myšlenky udržitelné činnosti v rámci jejich projektových záměrů.

V programu ateliéru se klade důraz na to, aby studenti mohli poznat jiný druh projektového procesu – odlišný od toho, který je založen na spolupráci s průmyslem a velkosériovou výrobou. Je také známo, že ne každá rozvinutá odvětví musí být tím, že vznikne objekt, projekt se může týkat třeba i služby. Důraz se klade na to, aby adepci projektování dostali možnost být samostatně aktivní jakožto projektanti – tvůrci. V domě zde nepoužívám slovo výrobce, protože se pojí spíše s činností v oblasti průmyslu. Úkoly se formulují takovým způsobem, aby byly při hledání řešení voleny prostě a jednoduše, vytvářejí se objekty v malém měřítku, s pomocí a při nízkých finančních nákladech. Mladí lidé tedy dostávají příležitost být samostatně aktivní a implementovat vlastní malou výrobu, což by nebylo možné v rámci složitějšího procesu průmyslové výroby nebo s použitím vyspělých technologií.

Za poslední 3 roky se v ateliéru vyvinula výrazná didaktická metoda – způsob vedení výuky, který spočívá v pořádání workshopů s lidovými tvůrci nebo řemeslníky. Cílem workshopu je seznámit studenta se základy řemesla, čímž dochází k empirickému setkání s danou technologií. Dostávají tak možnost poznat základy výroby a díky tomu dokáží pochopit možnosti a omezení vyplývající z použití daného materiálu a nástrojů. Zvládne-li student danou techniku, může na jednu stranu něco vytvořit sám, na druhou stranu má také možnost zaskočit si komunikovat se řemeslníkem, se kterým může potenciálně spolupracovat. Rozumí technický aspekt svého práce, hovoří stejným jazykem.

V tomto pojetí činnosti se skrývá další hodnota – student získává pocit, že dokáže fungovat jako strážník, koncepce se zhmotňují, vystupují mimo konvenci vizualizace, renderování nebo modelování z náhradních materiálů. Každý nápad získává podobu hotového díla, nejčastěji ji zhotoveného vlastnoručně studentem. Takovýto postup umožňuje vyladit mnoho chyb, k nimž dochází v konceptní fázi. Stejně jsou formulována požadavky na východiska při zahájení projektového procesu — finální produkt musí být zhotoven s použitím vybrané technologie a materiálu, což je z hlediska zde popisované didaktické metody samozřejmé.

V rámci alternativního projektování objevujeme oblasti výroby, které jsou ohroženy zánikem v důsledku přílivu globalizačních tendencí, dovozu výrobků

pod uwag opisywan metod dydaktyczn .

W ramach Projektowania Alternatywnego eksplorujemy takie obszary wytwórczo ci, które s zagrożone wymarciem w zalewie tendencji globalizacyjnych, imporcie produktów i ich konkurencyjno ci cenowej, czy nieposkromionej masowo ci produkcji. Przej cie z paradygmatu jako ci na rzecz ilo ci wypiera wytwórczo rzemie Inicy , która albo umiera wraz z twórcami albo staje si elitarna. Marcin Wicha w ksi ce „Jak przestałem kocha design” pisze: „XX wiek nale ał do przedmiotów. W XXI materialny wiat przestał by interesuj cy. Rzeczy trac znaczenie. Przestaj by sexy. Staj si peryferyjnymi urz dzeniami podł czonymi do internetu. Niedługo b d si wynurza z drukarki 3d jak lody z automatu”. W nowej rzeczywisto ci brakuje miejsca na rzeczy proste, szczerze, funkcjonalne, ywe. To co projektanci mog w tej kwestii zrobi , to oprze ich racj bytu o histori . T histori mog budowa ludzie – rzemie Inicy, ludowi twórcy, oraz projektanci, którzy wejd z nimi w relacj . Obiekt lub usługa zbudowane na polu wspólnych działa mog przynie ciekawe rezultaty – przyjazne w odbiorze, bogate w tre ci, po prostu ludzkie. Historia, jaka b dzie stała za efektem takiej współpracy, przekłada si na wi kszycy szacunek odbiorcy do danego dzieła, a tym samym przedłu a jego u ytkowanie. Efekty takiego działania nie s anonimowe, maj swoich realnych twórców podpisanych nazwiskiem czy przytoczon biografi . To wszystko zach ca odbiorc do z ycia si z dan rzec , do budowania dalszego ci gu historii.

W działaniach podejmowanych na rzecz dydaktyki Pracownia Projektowania Alternatywnego stara si wspiera rodzim kultur i tym samym mówi o niej innym, z nadziej na jej ocalenie. Polskie rzemiosło ludowe to niewyobra alne bogactwo inspiracji i mo liwo ci. Tematem, który byl eksplorowany przez kilka ostatnich semestrów było plecionkarstwo. Zacz łó si od wikliny. Zadanie zakładało m dre, proste i nowoczesne wykorzystanie wikliny z uwzgl dnieniem jej zalet i ogranicze . Nale ało tak e respektowa mo liwo ci wykonawcze lokalnych rzemie Iników. Powstałe obiekty miały by dedykowane współczesnym odbiorcom i ich nowym potrzebom – funkcjonalnym i estetycznym.

Ta okazja spowodowała, e studenci mieli mo liwo uczestniczenia w warsztatach wikliniarskich przeprowadzonych przez pana Andrzeja waw z Zatora. Warsztaty odbyły si w marcu 2015. Materiałem była tzw. wiklina ywa, nieokorowana. Efekty tego działania byly pokazane na wystawie WIKLINA / DREWNO / SZKŁO w maju 2015 na terenie kampusu Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, nast pnie w kwietniu 2016 w Zamku Cieszyn, oraz w Miejskiej Galerii Sztuki w Cz stochowie w lipcu i sierpniu 2016 roku.

Prace byly na tyle interesuj ce, e kilkoro studentów dostało zamówienia na swoje wyroby. Wart wspomnienia prac , za któr stała ciekawa historia, wykonała studentka Ewa Gutek. W zwi zku z wydanym tematem wikliniarskim, odkryła, e tym rzemiosłem zajmowała si jej babcia. Co wi cej, znalazła na strychu drewniane formy do wyplatania niewielkich koszyków o ró nych kształtach. Zaprojektowała wi c i wykonała koszyki oparte na znalezionych babcinych formach, ale zinterpretowała je na nowo. Doła yła do koszyków drewniane deseczki maj ce funkcj zarówno pokrywki, jak i deski do krojenia. Dodatkowo koszyki zostały zaopatrzone w tasiemki do podchwytywania, co wizualnie unowocze niło obiekt. Kolekcja koszyków spotkała si z bardzo dobrym odbiorem, co skłoniło Ew Gutek do prowadzenia przez pewien czas działalno ci zwi zanej z ich wytwarzaniem i sprzeda . Trzeba doda , e koszyki wykonywali dla niej lokalni rzemie Inicy z okolic Tarnowa, co dodatkowo wsparło postulat działania na rzecz rzemiosła.

Rezultat tego przedsi wzi cia został zauwony przez Stowarzyszenie Serfenta z Cieszyna. Jego członkowie tak okre laj misj organizacji: „Stowarzyszenie Serfenta istnieje, aby plecionkarstwo yło. Pracujemy, by zachowa dla Was tradycj i m dro przekazywan przez pokolenia. Przemierzamy tysie kilometrów, aby wiedzie o nim wszystko. Uczymy młodych ludzi rzemiosła, które zanika. Pomagamy mistrzom plecionkarstwa zaistnie na rynku. Pokazujemy to pi kne rzemiosło wiatu”. Paulina

a jejich cenové konkurence i masovosti výroby, která se zcela vymyká kontrole. P echod od paradigmatu kvality ke kvantit vytyla uje emeslnou výrobu, která bu umírá spolu s tv rci, nebo se stává elitní. Marcin Wicha v knize „Jak jsem p estal milovat design” píše: „XX. století pat í p edm t m. Ve XXI. století p estal být hmotný sv t zajímavý. V ci ztrácejí význam. P estávají být sexy. Stávají se periferními za ízeními p ipojenými na Internet. Brzy se budou vyno ovat z 3D tiskárny jako zmrzlina z automatu”. V nové realit se nedostává místa pro jednoduché, up ímné, funk ní, živé v ci. Tím, co mohou projektanti v této oblasti ud lat, je nalézt opodstatn ní pro jejich existenci v rámci p íb hu. Tento p íb h mohou tvo it lidé – emeslníci, lidové tv rci na stran jedné a na stran druhé pak projektanti, kte í s nimi naváží vztah. Objekt nebo služba vycházející ze spolupráce mohou p ínést zajímavé výsledky – uživatelsky p ív tivé, obsahov bohaté, zkrátka lidské. P íb h, který bude stát za výsledky takovéto společ né práce, je základem pro v tší úctu p íjemce k danému dílu a tím prodlužuje dobu jeho užívání. Výsledky takto pojaté innosti nejsou anonymní, mají své reálné tv rce, jsou podepsány jménem nebo provázeny životopisem. To vše motivuje p íjemce, aby se s danou v cí sžil a tvo il pokrač ování p íb hu.

V rámci aktivit rozvíjejících didaktiku se Ateliér alternativního projektování snaží podporovat naši národní kulturu a tím jí sí it mezi ostatní a dát jí nad jí na záchranu. Polská lidová emesla p edstavují nep edstavitelnou studnici inspirace a možností. Tématem, kterému jsme se v nováli n kolik posledních semestr , bylo košíká ství. Za alo to proutím. Úkol zn l: využít proutím chytrým, jednoduchým a moderním zp sobem, tak aby byly zohledn ny jeho výhody i omezení. Požadavkem také bylo respektování výrobních možností místních emeslník . Vzniklé objekty m ly být ur ené sou asným spot ebitel m a jejich novým pot ebám – jak z funk ního, tak z estetického hlediska.

P í t é p íležitosti se studenti m lí možnost zú astnit workshopu v novaného pletení z proutí, který vedl pan Andrzej wawa z Zatora. Workshop se konal v b eznu 2015. Materiálem bylo živé proutí, které nebylo zbaveno k ry. Výsledná díla byla prezentována na výstav PROUTÍ / D EVO / SKLO v kv tnu 2015 v areálu kampusu Ekonomické university v Krakov , poté v dubnu 2016 v zámku w Cieszyn a v M stské galerii um ní v Cz stochove v ervenci a srpnu 2016.

Díla byla natolik zajímavá, že n kolik student získalo objednávky na své výrobky. Za zmínku stojí dílo studentky Ewy Gutekové, s níž se pojí zajímavý p íb h. V souvislosti se zadaným tématem pletení z proutí zjistila, že se tomuto emeslu v novala její babcia. Co více, našla na p d d ev né formy k pletení malých koší k r zných tvar . Navrhla tedy a vyrobila koší ky s použitím nalezených babciných forem, ale dala jim novou intepretaci. P ídala ke koší k m d ev ná prkynka, která plní dvojí funkci – jako víko nebo prkynko na krájení. Navíc byly košíky vybaveny tkanicemi pro snazší uchopení, což objektu prop j ilo modern jší vzhled. Kolekcce koší k byla p íjata velmi pozitivn , což vedlo Ewu Gutekovou k tomu, že po jistou dobu provozovala podnikání související s jejich výrobou a prodejem. Je t eba uvést, že košíky pro ni vyráb li místní emeslníci z okolí Tarnowa, což ješt více podpo ilo postulat podpory emesel.

Výsledku si povšimlo sdružení Serfenta z Cieszyna. Jeho lenové formulovali poslání organizace následovn : „Sdružení Serfenta existuje, aby košíká ství mohlo žít. Pracujeme, abychom pro Vás uchovali tradici a moudrost p edávanou po generace. P ekonáváme tisícikilometrové vzdálenosti, abychom o n m v d li vše. U íme mladé emeslu, které zaniká. Pomáháme košíká ským mistr m najít své místo na trhu. Ukazujeme toto krásné emeslo sv tu”. Paulina Adamska, Anna Kr elok a Lucja Cie larová sí vyty ilí cíl podporovat toto krásné emeslo a jeho tv rce jeho etnografickým dokumentováním, rozhovory, fotografiemi, vydáváním cenných publikací, mezi jinými „Košíká ství po proudu Visly”, nebo po ádáních výstav, v etn mezinárodních.

Tím byla zapo ata spolupráce spo ívající v tom, že Serfenta uspo ádala košíká ské workshopy s kvalifikovanými emeslníky v nované r zným materiálem, jako je rákos, sláma nebo proutí. Studenti se seznamovali se základy techniky a následn b hem výuky vytvá eli projekty s využitím

Adamska, Anna Król i Łucja Ciełar to osoby, które postawiły sobie za cel wspieranie tego pięknego rzemiosła i ich twórców poprzez dokumentację etnograficzną, wywiady, zdjęcia, wydawanie cennych publikacji, m.in. „Plecionkarskim szlakiem Wisły”, czy organizację wystaw, w tym także międzynarodowych.

Tak została zainicjowana współpraca polegająca na zorganizowaniu przez Serfent warsztatów plecionkarskich z wykwalifikowanymi rzemieślnikami, w różnych materiałach, takich jak rogożyna, słoma czy wiklina. Studenci zaznajamiali się z podstawami techniki, aby następnie, już podczas zajędydaktycznych, projektować w oparciu o do wiadzenia z warsztatów. Pierwszym warsztatem było wyplatanie z rogożyny, czyli pałki wodnej. Kurs odbył się pod okiem mistrzy plecionkarskich – pani Stefani Suchory oraz pani Krystyny Wójcik ze Stojeszyn (Lubelskie). Trzeba dodać, że w Polsce jest zaledwie kilka osób zajmujących się wyplataniem z rogożyny. Rzemiosło grozi zanikiem, ponieważ nie ma młodych ludzi chętnych do przejęcia tego trudnego, ale pięknego rzemiosła. Dodatkowo wyroby proponowane przez rzemieślników nie są atrakcyjne dla współczesnego odbiorcy, wzornictwo nie ewoluje, brak jest nowych pomysłów.

Kilka dni warsztatów, które odbywały się w Zamku Cieszyń w marcu 2016 roku, pozwoliły poznać studentom tajniki i specyfikę tego rzemiosła (IL. 01, 02, 03, 04). Kolejnym etapem było projektowanie, już podczas zajęć na Wydziale Form Przemysłowych krakowskiej ASP. Do projektu przystąpiли również studenci Pracowni Projektowania Struktur Użytkowych pracujący pod kierunkiem prof. Marii Dziedzic. Grupa studentów szukała nowych rozwiązań w oparciu o technikę plecionkarską i właściwości rogożyny (IL. 05). Okazało się, że mimo zaproponowania szeregu pomysłów i nowych rozwiązań. Jedną ze studentek, Klaudia Kowalczyk, rozwinęła temat w pracy dyplomowej. Zaprojektowała rodzaj usługi warsztatowej, gdzie uczestnicy uczą się nie tylko podstaw rzemiosła, ale także poznają elementy procesu projektowego, pozwalającego na zaprojektowanie nowych obiektów przy użyciu tradycyjnej techniki. Dodatkowo Klaudia Kowalczyk zaproponowała unowocześnienie samego warsztatu plecionkarskiego. Zastąpiła ciękie, drewniane formy do wyplatania rogożynowych toreb, modułowymi elementami ze sklejki, pozwalającymi na uzyskanie większej liczby kombinacji przy budowaniu form. Na tych formach wyplotła własnoręcznie nowoczesne torby, będące odpowiedzią na współczesne potrzeby użytkowników. (IL. 06, 07). Jej praca zakwalifikowała się do wystawy Graduation Projekt 2017. Efekt tego działania pokazuje, jak ciekawie można wykorzystać to, co mamy w zasięgu ręki (materiał, technologia, techniki) oraz jak tradycją można przetrwać na współczesność, w młody sposób czerpiąc inspirację z naszej rodzimej kultury. Dowodzi, że współpraca projektanta z rzemieślnikami może być bardzo korzystna dla obu stron. W przypadku warsztatów z rogożyny, środowisko plecionkarskie wzbogaciło się o kilkoro młodych ludzi, którzy mają wiedzę i możliwości działania na jego rzecz.

W kolejnym cyklu zajęć mieliśmy możliwość uczestniczenia w warsztatach wikliniarskich pod okiem mistrza Grzegorza Gordarta. Miały one miejsce w Miejskim Domu Kultury w Dąblinie w grudniu 2016 roku. Przebieg działania był taki sam jak poprzednio. Po zapoznaniu się z podstawami techniki, studenci realizowali swoje pomysły podczas zajęć na Wydziale. Uzupełnieniem warsztatów był przyjazd Grzegorza Gordarta i Pauliny Adamskiej do Krakowa w styczniu 2017 roku i ich pomoc w realizacji projektów (IL. 08). Po tym do wiadzenia studentka Aleksandra Hajdon, zaczęła również samodzielnie realizować swój projekt – komplet koszy mających funkcję niskich stolików kawowych i siedzisk, jak również stanowisk przy przestrzeni do odkładania rzeczy. Ostatnimi warsztatami z cyklu plecionkarskiego, były warsztaty wyplatania ze słomy pod okiem mistrza Stanisława Kołodzieja z Wolicy koło Lublina. Warsztaty trwały trzy dni i miały miejsce na Zamku w Cieszyń w marcu 2017 roku. Studenci zaznajamiali się z techniką i właściwościami materiału, aby następnie, jeszcze podczas warsztatów, zweryfikować swoje wcześniejsze pomysły (IL. 09). Kolejny etap, jak poprzednio, miał miejsce już podczas zajęć z Projektowania Alternatywnego, a studenci własnoręcznie wyplatali elementy swoich projektów.

zkušeností získaných na workshopech. První workshop byl v novém plení z rákosí, tedy orobince. Kurz se konal pod vedením košíkářských odbornic – paní Stefanie Suchory a paní Krystyny Wójcikové ze Stojeszyn (Lubelské vojvodství). Je třeba dodat, že v Polsku už jen několik lidí, kteří se zabývají plněním z rákosí. Toto řemeslo je ohroženo zánikem, jelikož chybí mladí lidé, kteří by chtěli pokračovat v tomto náročné, ale krásném řemesle. Navíc výrobky, které řemeslníci nabízejí, nejsou atraktivní pro soudobého spotřebitele, design se nevyvíjí, chybí čerstvé nápady.

Na kolekadenní workshop, který se konal v zámku Cieszyń v březnu 2016, umožnil studentům nahlédnout do tajů a specifik tohoto řemesla (IL. 01, 02, 03, 04). Další fází bylo projektování, které probíhalo již v průběhu výuky na Fakultě pro myšlových forem krakowské Akademie výtvarného umění. Do projektu se zapojili také studenti Ateliéru projektování užitečných struktur pracující pod vedením prof. Marie Dziedzicové. Skupina studentů hledala nová řešení na bázi košíkářských technik a vlastností rákosí (IL. 05). Ukázalo se, že takto lze navrhnout řadu krásných a chytrých řešení. Jedna ze studentek, Klaudia Kowalczyková, rozvinula toto téma ve své diplomní práci. Navrhla určitý druh služby formou workshopu, kde se účastníci učí nejen základnímu řemeslu, ale také se seznamují s prvky projektového procesu, umožňujícího navrhovat nové objekty s použitím tradičních technik. Kromě toho Klaudia Kowalczyková navrhla modernizaci samotné košíkářské techniky. Nahradila tradiční formy pro plení rákosových tašek modułovými prvky z plechů umožňujícími získat v těsné kombinaci pět různých forem. Na těchto formách vlastnoručně upletla moderní tašky, které reagují na současné potřeby uživatele (IL. 06, 07). Její práce se kvalifikovala na výstavu Graduation Projekt 2017. Dosažené výsledky ukazují, jak zajímavě lze využít to, co máme na dosah ruky (materiál, technologii, techniku) a jak lze tradici transformovat do současnosti a chytře čerpat inspiraci z naší národní kultury. Dokazuje, že spolupráce projektanta se řemeslníky může být velmi plodná pro obě strany. V případě workshopu plení z rákosí se košíkářský „cech“ rozšířil o několik mladých lidí, kteří mají znalosti a možnost udělat něco z jeho prospěchu.

V dalším výukovém cyklu jsme měli možnost účastnit se workshopu plení z proutí pod dohledem mistra Grzegorza Gordarta. Konaly se v Městském kulturním domě v Dąblinie v prosinci 2016. Průběh byl stejný jako v předchozím případě. Po seznámení se základy techniky studenti uskutečnili své nápady v rámci výuky na fakultě. Doplněním workshopu byl příjezd Grzegorza Gordarta a Pauliny Adamské do Krakova v lednu 2017 a jejich pomoc s realizací projektů (IL. 08). Po této zkušenosti studentka Aleksandra Hajdon začala také sama uskutečňovat svůj projekt – jedná se o řadu košíků, které mají funkci nízkých kávových stolků a sedadel, ale zároveň mohou sloužit pro odkládání věcí. Posledním workshopem z košíkářského cyklu byl workshop plení ze slámy pod vedením mistra Stanisława Kołodzieje z Wolice poblíž Lublina. Workshop trval tři dny a konal se na zámku v Cieszyń v březnu 2017. Studenti se seznamovali s technikou a vlastnostmi materiálu, aby poté, ještě v průběhu workshopu, ověřili proveditelnost svých prvotních nápadů (IL. 09). Další fází, stejnou jako ta předchozí, probíhala již během výuky alternativního projektování a studenti vlastnoručně upletli prvky pro své projekty.

Díla z rákosí, proutí a slámy vytvořené studenty Ateliéru alternativního projektování byla prezentována na výstavě s názvem „Pletení na vlně“ [Sploty na fali], mj. během Gdynia Design Days 2017 (IL. 10) a setkala se s velkým zájmem návštěvníků. V současné době probíhají s podporou sdružení Serfenta pokusy o zahájení výroby studentských děl ve vlastním dílně díky zapojení lidových tvůrců a řemeslníků.

V posledním roce vycházely úkoly řešené v Ateliéru alternativního projektování z jiného okruhu témat – lidové tvorby hraček. Téma vypsané v ateliéru znělo „Co ti říká projektant?“ – studenti měli na základě inspirace folklórem navrhnout svou vlastní suvenýr z Fakulty pro myšlových forem. První workshop se podařilo uspořádat ve sdružení Akademia Łucznic pod vedením Mateusza Niwińskiego. Po několika dnech pod jeho vedením vznikaly objekty inspirované lidovými hrami, využívající jednoduchých

Prace w rogony, wiklinie i słomie zrealizowane przez studentów z Pracowni Projektowania Alternatywnego, zostały pokazane na wystawie zatytułowanej „Sploty na fali”, m. in. podczas Gdynia Design Days 2017 (IL.10) i spotkały się z dużym zainteresowaniem oglądających. Obecnie, przy wsparciu stowarzyszenia Serfenta, są czynione starania nad wytworzeniem prac studenckich na większą skalę z okazji zaangażowania twórców ludowych i rzemieślników.

W ostatnim roku zadanie podjęte w Pracowni Projektowania Alternatywnego oparte było o inne zagadnienie – zabawkarstwo ludowe. Temat wydany w pracowni brzmiał „Co cieszy projektanta” – studenci, w oparciu o inspiracje ludowe, mieli zaproponować współczesne pomysły z Wydziału Form Przemysłowych. Pierwsze warsztaty udało się zorganizować w Stowarzyszeniu Akademia Łuczniczka pod okiem Mateusza Niwińskiego. Przez kilka dni pod jego kierunkiem powstawały obiekty inspirowane zabawkami ludowymi, oparte na prostych mechanizmach i dawnych technikach wykonania (IL. 11, 12, 13). Kurs był certyfikowany na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej. Kolejna grupa studentów odbyła krótkie warsztaty w Gminnym Ośrodku Kultury w Stryczawie w Beskidzkim Centrum Zabawki Drewnianej. Stryczawa jest jednym z bardziej znanych ośrodków zabawkarskich w Polsce, a zabawkarstwo tam uprawiane znajduje się na Krajowej Liście Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego. Umożliwiono nam spotkanie z twórcą zabawek Panem Krzysztofem Balcerem, pod okiem którego, studenci strugali charakterystyczne dla regionu drewniane ptaszki i koniki.

Rezultatem tych warsztatów były obiekty, które nawiązywały do zabawek ludowych, w tym także tych wykonywanych w Warsztatach Krakowskich, jednak miały wizualnie współczesny i bardziej funkcjonalny form.

Podobnie jak w poprzednich przykładach realizowanych tematów, studenci mieli możliwość takiego opracowania technologii, aby móc we własnym zakresie uruchomić wytworzenie obiektów w niewielkiej skali, i tym samym mieć możliwość samodzielnego działania. Niektórzy wykorzystali tę szansę.

Wszystkie przytoczone przykłady działania w zakresie obecnej metody dydaktycznej w Pracowni Projektowania Alternatywnego na Wydziale Form Przemysłowych pokazują, jak staraliśmy się uwrażliwić młodych projektantów, aby w obszarze designu działali w sposób zrównoważony. To podejście inne od tego, które mówi o równowadze w projektowaniu dla przemysłu. W tym przypadku uwaga studentów kierowana jest na to, co interesujące i cenne w naszej kulturze. Rodzima tradycja służy jako punkt wyjścia w projektowaniu, czyniąc tym samym działania studenckie oryginalnymi na tle innych. Wsparcie się rzemiosłem, zwłaszcza tym ginącym, ma swój aspekt społeczny, zwraca uwagę na to, co niedostrzegalne z innej perspektywy. Nie da się oczywiście uchronić całego rzemiosła od powolnego zaniku, nie da się zmienić całego świata i zaspokoić wszystkich globalnych potrzeb. I choć działania Pracowni Projektowania Alternatywnego mogą wydawać się przedsięwzięciami o niewielkim zasięgu, których skutki będą zapewne możliwe do dostrzeżenia dopiero z dystansu czasowego, wiara w sens tych inicjatyw i liczne pozytywne sygnały z zewnątrz, stanowią nieślabną motywację do dalszych eksploracji na tym polu.

mechanizmów a starych výrobních technik (IL.11, 12, 13). Kurz byl certifikován na základě vyhlášky ministerstva školství. Další skupina studentů absolvovala krátký workshop v obecním Centru Kultury ve Stryczawie v Beskydském centru dělných hraček. Stryczawa je jedním ze známých hračkářských center v Polsku a tam již výroba hraček figuruje na národním seznamu nehmotného kulturního dědictví. Bylo tam umožněno setkání s tvůrcem hraček, panem Krzysztofem Balcerem, pod jehož vedením studenti vyvíjeli dělné ptáčky a koníčky, které jsou typické pro tento region.

Výstupem z těchto workshopů byly objekty, které navazovaly na lidové hračky, včetně těch vyrobených na krakovských workshopech, avšak měly vizuálně moderní a více funkční formu.

Podobně jako u předchozích příkladů realizovaných témat měli studenti možnost zvládnout technologii tak, aby mohli ve vlastní režii zahájit výrobu objektů v malém měřítku a získali tak možnost samostatně podnikat. Někteří této šance využili.

Všechny uvedené příklady aktivit v kontextu didaktické metody používané v Ateliéru alternativního projektování na Fakultě pro myšlových forem ukazují, jak se snažíme zvyšovat vímavost mladých projektantů, aby v oboru designu pracovali udržitelným způsobem. Tento přístup je odlišný od toho, kde se hovoří o rovnováze v projektování pro průmysl. V našem případě je pozornost studentů zaměřována na to, co je zajímavé a cenné v naší kultuře. Národní tradice slouží v projektování jako výchozí bod, čímž se studentská tvorba stává originální. Využití řemesel, obzvláště těch vymírajících, má svůj sociální aspekt, upozorňuje na věci, které z jiných perspektiv lze přehlédnout. Samozřejmě nelze zachránit celé řemeslo před pozvolným zánikem, nelze změnit celý svět a uspokojit všechny celosvětové potřeby. Přestože se aktivity Ateliéru alternativního projektování mohou jevit jako něco, co má malý dosah a co přinese z etelně výsledky až v delší časové perspektivě, víra ve smysl těchto iniciativ a etelně pozitivní signály z okolí přestavují nezlábnoucí motivaci k dalšímu prozkoumávání této oblasti.

2

1

4

3

5

7

8

9

10

11

12